

на різноманітних фізкультурно-спортивних святах, фестивалях, вечорах, флешмобах тощо.

З наведеного матеріалу, ми можемо дійти висновку, що зацікавленість людини до ігрової діяльності постійна. Однак умови виховання здатні суттєво змінити ступінь і форми прояву гри. Ось чому від покоління до покоління ігри приходять видозмінені, хоча не зникають і не можуть зникнути, як не може зникнути дитинство і юність, як не може піти від людини вічна потреба до самовдосконалення і пізнання.

1. Білєєва Л.В., Коротков Л.М. Рухливі ігри. – М.: Фізкультура та спорт, 1983. – 95 с.

2. Демчишин А.А., Мухин В.Н., Мозола Р.С. Спортивные и подвижные игры в физическом

воспитании детей и подростков. – К.: Здоровье, 1989. – 167с.

3. Дехтяренко З. Историчний розвиток класифікації рухливих ігор: Гуманістична духовно-моральна цінність фізичної культури і спорту. Исторично-методологічні аспекти ФкіС// Умань, 2005. – С. 12–15.

4. Коротков И.М. Подвижные игры в школе. – М.: Просвещение, 1979. – 190 с.

5. Кругляк О.Я., Кругляк Н.П. Від гри до здоров'я нації. Рухливі українські народні ігри, естафети на уроках фізичної культури: Методичний посібник. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2000. – 80 с.

6. Олимпийский спорт в 2 кн.: Под общ. ред. В.Н. Платонова. – К.: Олимпийская литература, 2009.

7. Приступа Є., Слімаковський О., Лужанченко М. Українські народні рухливі ігри, розваги та забави: методологія, теорія і практика. – Дрогобич: ТЗОВ "Вимір", 1999. – 449с.

Стаття надійшла до редакції 05.11.2016

УДК 378.124:37.091.3

Наталія Герговська, викладач культурології Самбірського технікуму економіки та інформатики

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті узагальнено подається психолого-педагогічна проблема взаємин педагога зі студентами та принципи формування педагогічної культури спілкування. Більшість пропозицій носять рекомендаційний описовий характер і зводяться до вимог щодо особистості викладача.

Ключові слова: професійна педагогічна компетентність, педагогічна культура, педагогічний артистизм, педагогічна майстерність, професійна саморегуляція, самоактуалізація.

Рис. 1. Літ. 10.

Наталья Герговская, преподаватель культурологии
Самборского техникума экономики и информатики

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

В статье обобщенно подается психолого-педагогическая проблема взаимоотношений педагога со студентами и принципы формирования педагогической культуры общения. Большинство предложений носят рекомендательный описательный характер и сводятся к требованиям относительно личности преподавателя.

Ключевые слова: профессиональная педагогическая компетентность, педагогическая культура, педагогический артистизм, педагогическое мастерство, профессиональная саморегуляция, самоактуализация.

Nataliya Herhovska, Lecturer of the Cultural Studies Sambir College of Economics and Informatics

THE PEDAGOGICAL CULTURE OF TEACHER OF THE HIGHER EDUCATION ESTABLISHMENT

This article summarizes the psycho-pedagogical problem of the relationships between the lecturer and students, and the principles of pedagogical culture of communication. Most of the suggestions are advisory descriptive and reduce to the requirements of the individual Lecturer.

Keywords: the professional pedagogical competence, the pedagogical culture, the pedagogical artistry, pedagogical skills, the professional self-regulation, self-actualization.

Актуальність теми. Нові тенденції в освіті, які виникли на зламі другого і третього тисячоліть, поява нових парадигм виховання, нової системи соціальних цінностей і цілей освіти, її діалог з культурою людини як її творця і суб'єкта, здібного до

культурної самоосвіти, стимулювали особливий інтерес до дослідження феномену "педагогічна культура" та її складових.

Педагогічна культура викладача діалектично пов'язана з усіма елементами особистісної культури та є інтегральним показником інших

видів культур, їхнім складником і водночас містить їх. Вона є особливим утворенням, діалектичною інтегрованою єдністю педагогічних цінностей, між якими існують певні зв'язки і відношення, що формуються, реалізуються і вдосконалюються в різноманітних видах професійно-педагогічної діяльності й спілкування, визначаючи характер і рівень останніх. Сформованість у викладача педагогічної культури передбачає: усвідомлення своєї неповторності, унікальності в порівнянні себе з іншими особистостями; чіткі цілі й мотиви власного саморозвитку; самоствердження й усвідомлення рівня сформованості власної компетентності, яку забезпечує система знань і вмінь, переконань, самореалізація у певних видах діяльності; цінність і гармонійна єдність індивідуальних властивостей, у тому числі креативних; динамічність і неперервність саморозвитку, постійну роботу над собою з метою зростання рівня власної культури, зокрема педагогічної; усвідомлення власної значущості в особистому, професійному і соціальному аспектах з метою самоствердження в суспільстві. Індивідуальність викладача виявляється в його духовності, духовній культурі, гуманістичній спрямованості його професійно-педагогічної діяльності та громадянській позиції.

Можна сказати, що вдосконалення педагогічної культури є досить важливим аспектом у педагогічній діяльності педагога вищого навчального закладу. Цей процес є доволі складним, багатоступеневим, що інтегрує та охоплює становлення педагога як особистості, його духовні якості, що у невід'ємній єдності існують та впливають на результат педагогічної діяльності.

Отже, педагогічна культура викладача – це особистісне утворення, інтегрована система педагогічних цінностей, в основу яких покладені духовні цінності, що є досить стійким підґрунтям, згідно з яким викладач співвідносить своє життя і професійно-педагогічну діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх десятиріч посилюється інтерес психологічної науки й педагогічної практики до проблеми спілкування в різних системах взаємодій. Для оптимізації педагогічної взаємодії психологи зауважують, що викладачі мають проявляти високу культуру у взаємодії зі студентами (С.С. Вітвицька), обмінюватись соціально-рольовими функціями (Т.С. Яценко). У психолого-педагогічних дослідженнях проблема взаємин педагогів і вихованців розглядається, насамперед, у контексті педагогічного спілкування, яке є об'єктом дослідження вчених

та науковців (С.С. Вітвицька, Л.В. Долинська, В.Г. Казанська, Т.С. Яценко). Науковим підґрунтям для вивчення проблеми педагогічної культури спілкування є праці вітчизняних вчених (Г.А. Гринюк, О.І. Литвинов, Н.А. Серета).

Мета статті полягає у з'ясуванні соціально-психологічних особливостей формування педагогічної культури спілкування викладача вищого навчального закладу. В статті подається генеза поглядів на педагогічну культуру спілкування з моменту існування братських до сьогодні.

Виклад основного матеріалу. Викладач – головна фігура педагогічного процесу. Його особистий приклад є могутнім фактором виховного впливу. Якщо він авторитетний для молоді, то стає для неї не просто вчителем, а товаришем і радником. “Учитель – той, хто поширює мораль, викладає знання, пояснює правду”, – стверджував Конфуцій. Згадаємо біографію нашого співвітчизника, філософа-мандрівника Г. Сковороди, адже він не тільки вчив жити згідно з біблійними заповідями, але й сам жив за біблійними законами. І коли люди бачили це, то його приклад діяв на них краще, переконливіше, ніж будь-яка проповідь.

Професійна педагогічна компетентність – це широкий загальний світогляд і висока культура, професійне знання педагогіки, психології, теорії управління, здатність реалізувати свої знання на практиці, знання методів психолого-педагогічного, соціального дослідження, володіння всім комплексом педагогічних і управлінських умінь [7, 145]. Основною частиною змістового наповнення поняття “професійна компетентність” є педагогічна культура. В історії української педагогічної думки питання педагогічної майстерності, компетентності вчителя разом з іншими питаннями навчально-виховного процесу посідало одне з провідних місць у творчості видатних педагогів.

Велика заслуга в розробленні педагогічної культури вчителя належить видатному педагогові В.О. Сухомлинському. “Педагогічна культура – це жива, творча педагогіка повсякденної творчої праці, та педагогіка, в якій теоретичні закономірності процесу впливу на духовний світ вихованця ніби зливаються з особистістю вчителя. Педагогічна культура – це, образно кажучи, техніка і технологія взаємодії майстра і об'єкта його праці. Багатогранність, різноманітність, відточеність, зразковий стан інструментів нашої творчості, уміння володіти ними так само тонко, як прекрасний музикант володіє скрипкою, – все це і є педагогічною культурою” [4, 205].

У 1966 р. В.О. Сухомлинський розпочав працювати над книгою про педагогічну культуру вчителя, яку він присвятив вірному другу й колезі – своїй дружині Ганні Іванівні. Книга не вийшла у світ, але уривки з неї було надруковано в газеті “Радянська освіта” (1966 – 1968). Частина неопублікованого рукопису оприлюднив на своїх сторінках журнал “Радянська школа” (1988). Цінним у книзі “Педагогічна культура” є те, що в ній ідеться про педагогічну систему Василя Олександровича, яка охоплює всю багатогранність, сукупність методів і прийомів виховного впливу особи педагога на колектив і вихованця з метою всебічного, гармонійного розвитку особистості. Книга містить положення й узагальнення педагогічної теорії про конкретні стосунки педагога з вихованцями в найрізноманітніших сферах духовного життя, активної діяльності, в повсякденному їхньому спілкуванні. Причому педагогічна система, як стверджує видатний педагог, завжди ґрунтується на системі поглядів і переконань учителя, що не є механічним повторенням педагогічної теорії, а містить щось глибоко індивідуальне. На великому фактичному матеріалі в монографії “Сто порад учителям” В. Сухомлинський виділяє риси, без яких не може відбутися педагог: - гармонія серця і розуму; - чуйність, сердечна турбота про людину; - стримувати збудження й роздратування; - володіти ситуаціями [4, 206].

Хоча помінялось не одне покоління учнів та студентів, у яких переважають нові цінності та стереотипи, мотивації до навчання – педагогічне вчення В. Сухомлинського донині зберігає свою сучасність та необхідність.

Ще задовго до праць В. Сухомлинського, до вчителів братських шкіл висували свої вимоги, і сьогодні сміливо можна стверджувати, що це ніщо інше, як мова йшла про педагогічну культуру. В Статуті Львівської братської школи, в порядку шкільному (1586 р.) було написано наступне: “Дидаскал, або учитель, цієї школи повинен бути побожним, смиренно мудрим, лагідним, стриманим, не п’яницею, не розпусником, не хабарником, не срібнолюбцем, не злий, не заздрісний, не лайливий, не чарівник, не прихильник ересі, не порушник побожності, а у всьому показує образ для наслідування, і щоб учні були, як учитель їх. А дидаскал, взяв доручену йому дитину, повинен її вчити оволодівати корисними науками, за непослух карати не по-тиранськи, а по-учительськи, не вище, але посильно, спокійно, не лише по народному, але й вище народного, щоб через свою заздрість не залишився винним ні за одного (учня) ні перед

Богом, ні перед родичем, ні перед ним самим, якщо б забрав у нього час чи відволік його. А в одній із прикінцевих статей читаємо: “Якщо б сам учитель чи хтось з його учнів був винуватцем тих справ, які не лише закон не дозволяє, але забороняє, як-то: розпусник, п’яниця, злодій, срібллюбєць, гордий, такий не лише вчителем, але й жителем не повинен бути тут.” [8].

У сучасній системі освіти недостатньо використовується найбагатший досвід спілкування викладача зі студентом закладений східною традицією, тому що вважається, що він неприйнятний через орієнтацію на західний світ. Однак деякі елементи східного навчання досить універсальні і не просто можуть, а повинні використовуватися в системі сучасної освіти.

По-перше, у східній традиції особливе місце відведено особистості вчителя-викладача, його моральному складу. Стати вчителем – означає зайняти один з найвищих щаблів людських досягнень. Досягнення певного щабля духовного розвитку дає змогу спочатку стати учнем. “Досягаючи вищих рівнів розвитку, учень отримує доступ до знань більш високого рангу і поступово сам стає вчителем для інших. Так відбувається освоєння і передача мудрості, що бере початок із стародавніх часів, через опанування знань та вмінь учителів”.

По-друге, східна школа освіти відома особливою формою подачі навчального матеріалу, що наповнений легендами, притчами, конкретними життєвими ситуаціями. Ставлячи учня в певну ситуацію, учитель дає йому можливість відчувати й осмислити її, зрозуміти не тільки розумом, а й серцем. Далі педагог скеровує учня на прийняття рішення, що може знадобитися йому в подальшій практичній діяльності.

Труднощі викладацького життя сьогодні відомі всім: навантаження, стреси, непрості стосунки в колективі, паперова тяганина, колосальна відповідальність, часто ледачі і невдячні студенти. На сьогодні студентство інформоване, допитливе і вимогливе і слабких викладачів просто не сприймає. Щоб провести заняття на високому інтелектуальному рівні, викладачу потрібно залишити свої невіршені проблеми вдома, прийти в аудиторію з гарним настроєм, незалежно від своїх переживань і тривог. Його робочий час, пов’язаний із спілкуванням зі студентами, має бути повністю спрямований на передачу знань.

Як свідчать соціологічні дослідження, на старших курсах активність студентів іноді знижується. Найімовірніше, це є наслідком неправильних установок у навчанні і неоптимальних форм спілкування викладача зі

студентами. Ось чому сучасний підхід до освіти вимагає величезної самовіддачі викладача, його постійної роботи над собою. Якщо втратимо здатність постійно вчитися самому і передавати нові знання студентам, то поступово деградуємо як особистість і в результаті можемо втратити свій авторитет.

Можна спостерігати різні педагогічні ситуації, котрі не дуже прикрашають педагога. Наприклад, буває викладач, підготувавши цікаву лекцію, не може зрозуміти, чому його титанічні зусилля пропали марно і тому всю вину “списує” на студентів, звинувачує їх у байдужості до навчання. І аж ніяк не відразу починає розуміти, що це і є його неготовність до конкретного заняття саме в цій групі. Правильно підготуватися – означає врахувати всі фактори, які можуть перешкодити його проведенню, у тому числі – особливості аудиторії з якою працюєш, і власний настрій. Є в педагогічній діяльності і свої радощі, скажімо бачити, як на твоїх очах дорослішає людина, як з довірою йде вона до тебе за порадою.

Студент має сприйматись викладачем як суб'єкт навчання, їх взаємодія має будуватись на основі діалогічного підходу, що забезпечує суб'єкт-суб'єктні стосунки, які ґрунтуються на рівності позицій, повазі та довірі до студента як свого партнера. Саме це дає змогу зрозуміти один одного і є найкращим способом взаємодії, а також допомагає задовольнити особисті потреби й інтереси всіх учасників навчального процесу. Сучасний викладач не має бути маніпулятором, тобто не намагатися підкоряти і контролювати волю слухачів для досягнення власної мети; він має володіти протилежним до маніпуляції потенціалом – самоактуалізацією. Цей термін ввів в науку американський психолог Абрахам Маслоу. Самоактуалізуючими людьми він назвав тих, які відрізнялись від інших сильною потребою в діяльності, творчості, а також відповідальністю, справедливістю тощо. За його вченням самоактуалізація – це бажання людини стати тим, ким вона може стати, досягти вершини свого потенціалу. Маслоу розробив характеристику самоактуалізуючих людей, з якої виходить, що вони становлять “цвіт” своєї нації і є кращими її представниками, яким притаманні такі якості: ефективне сприйняття реальності, прийняття себе та інших, безпосередність, простота, сконцентрованість на проблемі, незалежність, свіжість сприйняття, вершинні переживання, суспільний інтерес, глибокі міжособистісні взаємостосунки, демократичний характер, креативність і опір окультурюванню. Завдяки цим якостям та стремлінню викладач прагне бути

високим професіоналом, реалізувати свій багатогранний науковий і творчий потенціал [3, 243].

Невід'ємною складовою характеристики сучасного викладача є рівень його педагогічної культури. Педагогічна культура є частиною загальнолюдської культури, в якій з найбільшою повнотою відображені духовні і матеріальні цінності освіти та виховання, а також способи творчої педагогічної діяльності, необхідні для обслуговування історичного процесу зміни поколінь, соціалізації особистості і здійснення освітньо-виховного процесу. Аналізуючи особливості педагогічної діяльності, С.С. Вітвицька звертає увагу на наступний логічний ланцюжок: духовна культура – професійна культура – педагогічна культура [1, 129 – 131].

Слід, вочевидь, згодитись із думкою С.С. Вітвицької, яка підкреслює: “Виділення педагогічної культури, однієї з найважливіших складових суспільства, зумовлене специфікою педагогічної діяльності викладача, вчителя, спрямованої на формування особистості, здатної у майбутньому відтворювати і збагачувати культуру суспільства”.

Педагогічна культура – складний соціально-педагогічний феномен, який слід розглядати як інтегровану єдність певних структурних компонентів особистості, що гармонійно поєднуються між собою: наукового світогляду і наукових знань, ерудиції, духовного багатства, особливих особистісних якостей (гуманізму, справедливості, вимогливої доброти, толерантності, тактовності, прагнення до самовдосконалення), культури педагогічного мислення, психолого-педагогічної і методичної підготовки, досконалого володіння педагогічною технікою, позитивного педагогічного іміджу, зовнішньої естетичної привабливості. У дослідженнях В.М. Гриньова визначені основні складові педагогічної культури, що можна подати у вигляді схеми (рис. 1) [2, 217].

Педагогічна культура інтегрує історико-культурний педагогічний досвід і регулює сферу педагогічної взаємодії. У культурно-історичному аспекті вона містить світовий педагогічний досвід як зміну світових культурних епох і відповідних їм педагогічних цивілізацій, як історію педагогічної думки науки і освіти. У соціально-педагогічному аспекті педагогічна культура постає як явище соціальне, як характеристика особливостей педагогічної взаємодії поколінь. В аспекті діяльності навчальних закладів педагогічна культура досліджується як сутнісна характеристика середовища, способу життя, особливостей педагогічної системи, як процес її руху до нового якісного стану.

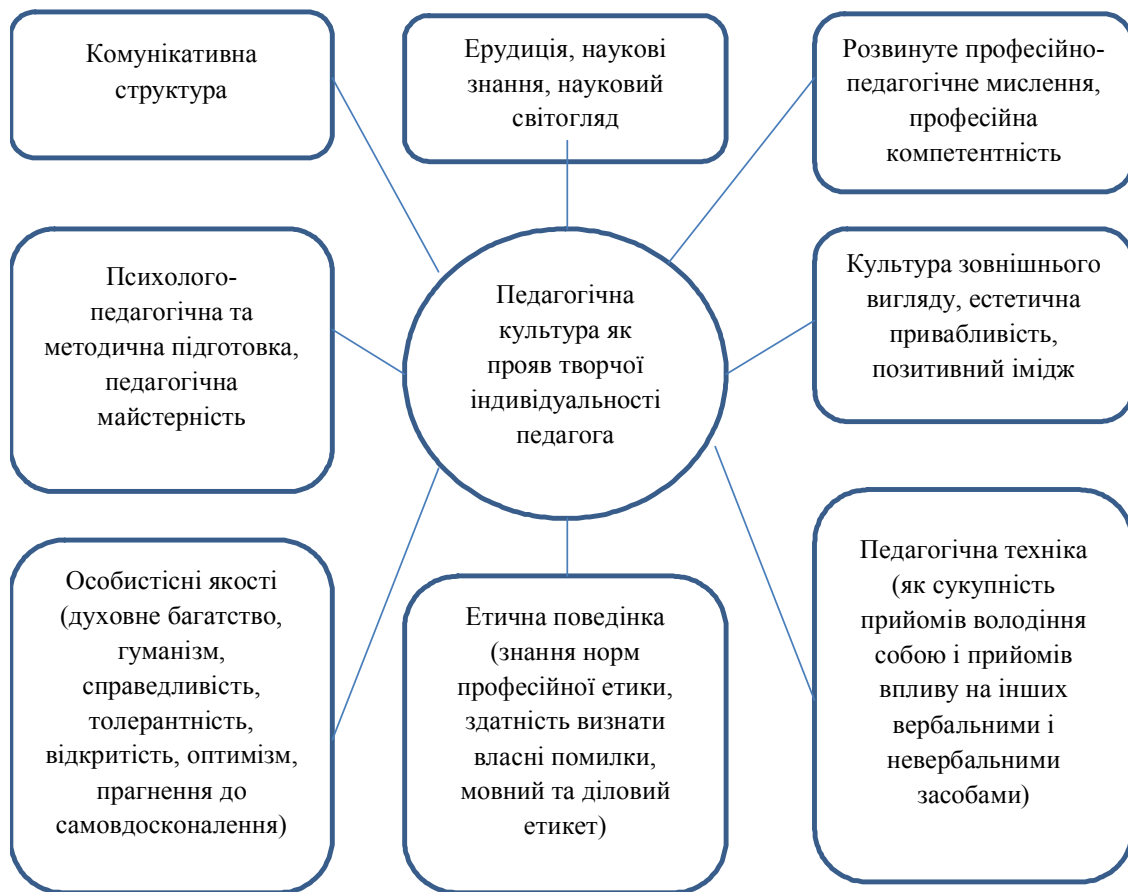

Рис. 1. Основні складові педагогічної культури

В індивідуально-особистісному аспекті вона розглядається як вияв сутнісних властивостей особистості, професійної діяльності і спілкування педагога.

Педагогічна культура розуміється як: система цінностей – регуляторів педагогічної діяльності; передумова, мета, засіб, інструмент педагогічної діяльності, рівень самореалізації в ній; концентроване вираження особистості педагога. Педагогічна культура викладача має досягти найвищого рівня, показниками якого слід вважати: - гуманістично-педагогічну позицію у ставленні до студентів, здатність бути вихователем; - психолого-педагогічну компетентність і розвинене педагогічне мислення; - освіченість у сфері предмета викладання та оволодіння педагогічними технологіями; - досвід творчої педагогічної діяльності, уміння обґрунтовувати власну педагогічну діяльність як систему, здатність розробити авторський освітній проект; - культуру професійної поведінки, способу саморозвитку, уміння саморегуляції власної діяльності, культуру спілкування [9].

Демократичні зміни в сучасному суспільстві України зумовили відхід від авторитарних

стереотипів у сфері освіти, що вимагає від викладача пошуків і розробки засад, форм, методів і прийомів в організації та здійсненні такого педагогічного процесу на всіх рівнях. Педагогічна культура викладача потребує опанування демократичним стилем спілкування зі студентами.

Культура професійно-педагогічної поведінки передбачає, що за всіх обставин комунікації та взаємодії викладач дотримується норм моралі та педагогічної етики, виявляє гідність, доброзичливість, витримку, культуру спілкування, такт. Гуманна педагогічна позиція, психолого-педагогічна компетентність, авторизація педагогічного досвіду концептуалізує професійну поведінку педагога, надає йому власного педагогічного стилю [3, 244].

Окрім того, що викладач володіє особистісними рисами високої якості, інформаційною та педагогічною культурою, у його діяльності важливе значення мають знання та професійні вміння, дотримуватись логічної послідовності у висвітленні матеріалу, викладати матеріал ясно, виразно, доступно, роз'яснювати складні положення, виокремлювати головні

моменти, уміти викликати та підтримати інтерес аудиторії до предмету [10, 67 – 72].

Останнім часом все активніше впроваджується в практику вищої школи так звана “театральна педагогіка”. “Педагог не може не грати. Не може бути педагога, який не умів би грати... треба іноді продемонструвати муку душі, а для цього потрібно уміти грати”, – пише А. Макаренко в статті “Про мій досвід”. Однак А.С. Макаренко чітко розмежує сценічну гру, яку він визначає як зовнішню, і педагогічну гру, як таку, що відображає внутрішні процеси, які відбуваються з учителем: “Не можна просто грати сценічно, зовні. Є якийсь прив’язний ремінь, який повинен з’єднати із цією грою вашу прекрасну особистість. Це не мертва гра, техніка, а справжнє віддзеркалення тих процесів, які є в нашій душі” [2, 217].

Артистизм педагога, на думку Є. Ільїна, не просто особливість викладача, а найважливіший навчальний засіб: “Розбудити знання, яке вже є, таке ж важливе, як і дати нові. “Розбудити” – не сказати студенту: “Нумо, вставай і відповідай”. А це по-акторськи торкнутися до його пам’яті, викликати у відповідь реакцію. В основі такого дотику – непросте мистецтво включити асоціативне мислення. Прийоми – найрізноманітніші: від багатогранного образу і динамічного сюжету, до всепроникаючого ліризму, здатного зачепити, скажімо, поетичними рядками Л. Костенко “приспані струни життя...””.

Педагогічний артистизм необхідно тлумачити не як зовнішню уяву якогось образу, бездоганну техніку педагога, а, перш за все, як внутрішній зміст загальної й емоційної культури вчителя, що складається з емоційної сприйнятливості, психологічної зіркості, культури мовлення і емоційних станів. Все це має виявлятися в діяльності, в конкретних продуктах творчості викладача. Педагог повинен продумати багато моментів (логічна побудова заняття; слово, жест, міміка, поза, тембр, інтонація, тональність, сила і висота звучання голосу, педагогічна мізансцена та ін.). Мистецтво слова, що звучить, як частина сценічного мистецтва, надзвичайно важливе для викладача. Завжди слід пам’ятати, що слово – найважливіший і найвагоміший засіб впливу. Тому, якщо хочеш мати авторитет, то маєш досконало володіти мовою виразності, правильно використовувати мовні вміння: знати особливості мови, знати, як сприймається твоя мова, як розвивається мова і мовний апарат людини, знати про особливості гучності і швидкості мови. Слухачі мають “чути”, що він говорить: вимагає чи просить, сміється чи жартує, наказує чи попереджає, радить чи забороняє,

захоплюється чи засмучується, обурюється чи дивується, страждає чи соромиться, закликає чи розмірковує. Безліч почуттів і відтінків, які здатен висловити викладач, міцно входять у душу вихованців. Володіючи цим найтоншим інструментом – мистецтвом слова, легше оволодіти свідомістю аудиторії [5, 187 – 189].

Мистецтво поведінки, рухів, жестів, міміки, інтонацій, яке спирається на рекомендації сценічного мистецтва, міститься в тому, щоб чітко і щиро, із врахуванням сприйняття слухачами, виразити себе, зробити якнайбільший вплив, повести їх за собою.

Відомо, що при спілкуванні переважає вербальний зв’язок між партнерами. Проте не слід применшувати значення невербального. Відомий німецький філософ І. Кант сказав: Рука – це видима частина мозку”. Крім словесного мовлення, ми володіємо мовою тіла. Доведено, що людина словесно здобуває 35% інформації, а за допомогою тіла – 65 %. Нині описано і витлумачено більш як 1000 несловесних знаків і сигналів. Жести, міміку треба вміти контролювати. Непродумані рухи можуть відволікати слухача або ж виказувати приховані наміри [6, 192].

В інформаційному суспільстві, що характеризується постійним зростанням обсягу знань, все більш важливим для педагога стає вміння вести самостійну науково-дослідну роботу, зростає значення його професійної мотивації. Без виробленої своєї педагогічної техніки, без розуміння вихованця, без психології спілкування, без вміння висловити своє ставлення до вчинку, до справи, до людини, без володіння навичками самоконтролю, самоаналізу, самопостереження, вміння стримувати себе, без здатності швидко освоювати нові види діяльності, без морального прикладу-викладачеві немає що робити в аудиторії. Педагог повинен стати незалежним освіченим професіоналом, що бере на себе повну відповідальність за все, що він робить, та навчити студента вмінню створювати нові методи і способи духовно-практичної діяльності, розумінню та використанню загальнолюдських цінностей та істин.

Отже, педагогічна культура викладача є невід’ємною складовою компетентнісного підходу до розв’язання проблеми підвищення якості освіти в контексті Болонського процесу. Мається на увазі сукупність вимог до особистості викладача (рівень професійних знань, професійно-особистісні якості, загальні і спеціальні здібності, адекватна самооцінка, соціальна взаємодія, ціннісно-змістові орієнтації в світі, самовдосконалення, саморегулювання, саморозвиток особистісної й

предметної рефлексії тощо). Викладач ВНЗ має досконало володіти педагогічною культурою, адже за висловом А. Дістервега “як ніхто не може дати іншому того, що не має сам, так не може розвивати, виховувати і навчати той, хто сам не розвинений, не вихований, не освічений”. Педагогічна культура – форма діяльності педагогічної свідомості, пережита, переосмислена або побудована педагогом манера здійснення професійної діяльності, орієнтована на забезпечення найвищого рівня її ефективності й професійного саморозвитку студентів і самого педагога.

Сьогодні повинні бути підвищені вимоги до особистості педагога, який повинен синтезувати в собі розум, почуття, відчуття, сприйняття, уяву і здатність розподіляти увагу. Він повинен володіти комунікативними здібностями, мати академічні знання, невимушено володіти дидактичними методами, організаторськими здібностями. Педагог повинен мати високі загальнолюдські якості, володіти індивідуальними психологічними особливостями та мати свою громадянську позицію.

Діяльність педагога, його педагогічна культура, його висока моральність, його громадська позиція, його знання й досвід віддзеркалюватимуться у його вихованцях і він бачитиме плоди своєї діяльності. Усвідомлення викладачем вимог і завдань, що стоять перед освітою сьогодні, створює позитивне підґрунтя для поєднання особистих і громадських інтересів в моральній свідомості педагога. Слід пам'ятати, що морально-ціннісний вигляд викладача – це людська модель, на яку орієнтуються вихованці. Педагогічна культура, це не тільки те, щоб дати готові наукові знання та не образити студента, а навчити студента вмінню створювати нові методи і способи духовно-практичної діяльності, який би зрозумів та використовував загальнолюдські цінності та істини.

1. Вітвицька С.С. *Культура педагога* // Вісник Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2002. – № 9. – С. 129 – 131.

2. Гриньова В.М. *Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти)*. – Харків: Основа, – 217 с.

3. Гузій Н.В. *Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: [монографія]/Н.В.Гузій.–К.: НПУ ім.М.П.Драгоманова, 2004. – С. 243 – 244.*

4. Луцюк А.М. *Василь Сухомлинський про педагогічну майстерність учителя початкової школи / А. М. Луцюк // Педагогічний дискурс. – 2011. – №10. – С. 297 – 301.*

5. Мороз О., Юрченко В. *Психолого-педагогічна модель викладача вищої школи//Наукове проектування інноваційних та альтернативних систем вищої освіти. – Тернопіль, 2000. – С. 187 – 189.*

6. Опалюк О.М., Сербалюк Ю.В. *Культура спілкування. Психологічні основи професійного спілкування: Навчально-методичний посібник. – Кам'янець-Подільський: Медобори, 2004. – С. 192.*

7. *Педагогічна культура/за ред.Л.С.Нечепоренко. – Харків: ХДУ, 1993. – С. 145.*

8. *Статут Львівської братської школи 1586. Порядок шкільний. [електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://pedagogika.ucoz.ua/load/istorija_pedagogiki/dodatkovi_materiali/statut_lvivskoji_bratskoji_shkoli_1586_r_porjadok_shklnij/9-1-0-29*

9. Туркот Т.І. *Поняття педагогічної культури [електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://pidruchniki.com/19410719/pedagogika/pedagogichna_kultura_vkladacha_vnz*

10. Щербань П. *Сутність педагогічної культури //Вища освіта України. – 2004. – №3. – С. 67 – 72.*

Стаття надійшла до редакції 01.11.2016

“Педагогічна культура – це жива, творча педагогіка повсякденної творчої праці, та педагогіка, в якій теоретичні закономірності процесу впливу на духовний світ вихованця ніби зливаються з особистістю вчителя. Педагогічна культура – це, образно кажучи, техніка і технологія взаємодії майстра і об'єкта його праці... Багатогранність, різноманітність, відточеність, зразковий стан інструментів нашої творчості, уміння володіти ними так само тонко, як прекрасний музикант володіє скрипкою, – все це і є педагогічною культурою”.

*Василь Сухомлинський
український педагог, публіцист, письменник*

